

Šabata, Jaroslav

O negativních tendencích v hnutí brigád socialistické práce

Sborník prací Filozofické fakulty brněnské univerzity. G, Řada sociálněvědná.
1962, vol. 11, iss. G6, pp. [67]-84

Stable URL (handle): <https://hdl.handle.net/11222.digilib/111471>

Access Date: 30. 11. 2024

Version: 20220831

Terms of use: Digital Library of the Faculty of Arts, Masaryk University provides access to digitized documents strictly for personal use, unless otherwise specified.

JAROSLAV ŠABATA

O NEGATIVNÍCH TENDENCÍCH V HNUTÍ
BRIGÁD SOCIALISTICKÉ PRÁCE

Hnutí brigád socialistické práce má již bezpochyby svou historii. Ve svém vývoji prošlo několika fázemi, v nejednom směru prohloubilo pojetí svého cíle a forem působení, překonávalo a do značné míry překonalo hlediska zkreslující jeho poslání.

Jedním z nejvýznamnějších výsledků tohoto vývoje je překonání povrchních, nevědeckých, svého druhu utopických představ, podle kterých je nová forma soutěže jakýsi všelék na všemožné neduhy formalismu v socialistické soutěži. K absurdnosti dospívaly tyto představy ve výstředních „teoretického“ myšlení, jež dokazovalo, že nová forma soutěže se od starých liší tím, že nemůže propadat formalismu.¹ Povrchní hodnocení a povrchní vztah provází ovšem v té či oné míře každý závažný nový zjev. A hnutí brigád nesporně je závažným zjevem. S jeho vznikem spojují nejvýznamnější stranická usnesení začátek nové etapy v rozvoji socialistického soutěžení v naší zemi.² V problémech rozvoje hnutí brigád socialistické práce se proto v podstatné míře soustřeďují otázky rozvoje socialistického soutěžení vůbec. Tím naléhavější je potřeba ujasnit podstatu tendencí zkreslujících cíle hnutí brigád socialistické práce i celkové výsledky boje proti těmto tendencím.

I.

Obecně teoretický základ nesprávných představ o povaze hnutí brigád socialistické práce záleží v ignorování té prosté skutečnosti, že hnutí je podrobena stejným zákonům vývoje jako všechny ostatní jevy společenského života, že jako každé jiné hnutí v širokém proudu budování nového řádu, jehož neoddělitelnou součástí představuje, je vystaveno nejrůznějším vlivům; a to vlivům nejen pokrokovým, nýbrž i negativním. V počátcích hnutí, v době, kdy se teprve stávalo masovým (a ještě nějakou dobu potom) charakterizoval všechny tyto tendence nesprávný vztah k celému předcházejícímu vývoji socialistického soutěžení, jenž se zrcadlil především v podceňování ostatních forem soutěžení. Nic z toho, co bylo dosud vykonáno na poli rozvoje socialistické soutěže, se nezdálo být dost dobré nebo se alespoň jevilo jako zastaralé, formální, dožívající.³ Toto podceňování „starých“ forem soutěže bylo odrazem povrchního hodnocení příčin nejrůznějších nedostatků v rozvoji socialistického soutěžení (a těch nebylo málo); přehlížely se především příčiny, které pramenily z nedostatků v úrovni řízení soutěže. To ovšem nebyl náhodný, izolovaný jev. Byl projevem administrativního způsobu řízení soutěže, jenž na mnohých závodech ještě panoval z předcházejícího období.⁴ Povrchní analýza příčin různých nedostatků v masové politické práci,

v práci odborů, jejichž posláním je rozvíjet socialistickou soutěž, nárazovost a živelnost v rozšiřování nejpokrokovějších výrobních zkušeností a slabá nebo téměř žádná kontrola plnění závazků spolu souvisely velmi těsně. Všeobecné výzvy k odstranění formalismu a abstraktní kritiky formalismu zcela do tohoto stylu práce zapadaly a spíše utvrzovaly ještě tendence k podceňování socialistické soutěže tím, že po nich nenásledovaly praktické kroky k jeho odstranění.

Za této situace se spontánní nadšení pro soutěž o titul brigáda socialistické práce často vykládalo jednostranně, jakoby do nového soutěžení — na rozdíl od starého — šli lidé „sami“. Proto na úsilí nejpokročilejších skupin pracujících vnést do soutěžení vyšší organizovanost a cílevědomost reagovala část funkcionářů tak, jakoby formalismus byl v l a s t n o s t í starých forem soutěžení a nová forma soutěžení automatickou z á r u k o u jeho překonání. Současně s tím, jak se hnutí rozvíjelo do širky a začalo vtaňovat do svého středu i kolektivy méně v soutěžení zkušené a méně vyspělé, mizela ovšem rychle i iluze, že by nemohl formalismus do soutěžení o titul brigáda socialistické práce pronikat. Staré kořeny nesprávných hledisek však ještě vymýceny nebyly. Nedostatky v metodách a stylu práce byly teprve překonávány a mnozí funkcionáři si je ještě v plně šíři ani neuvědomovali. Nehledali proto cestu vpřed v úsilí o sjednocení a prolnutí všech vhodných a osvědčených způsobů soutěžení, ve snaze o spojení a využití všech „starých“ a „nových“ forem, nýbrž v pasivní regulaci soutěže, která záležela v tom, že do soutěže měly být přijímány jen kolektivy, které skýtalý záruku, že nebudou formální. . . . A to měly být kolektivy — podle obecně přijatých hledisek — které nejen socialisticky pracovaly, nýbrž měly předpoklady, aby také socialisticky žily.⁵

Pochopit logiku tohoto kritéria má klíčový význam pro pochopení podstaty nesprávných tendencí v rozvoji socialistického soutěžení. Vyvěralo z představy, že brigády mají za úkol — na rozdíl od jiných forem soutěže — vychovávat nového člověka: „staré“ a „nižší“ (!) formy soutěžení se soustřeďují především na výrobu, kdežto „nová“, „nejvyšší“ forma soutěžení je soustředěna především na výchovu. . . . Heslo „Socialisticky pracovat — socialisticky žít“ se chápalo jako výzva k rozšíření soutěže do nové sféry — sféry morální a politické výchovy. Dosud se prý soutěžilo jenom v otázkách zvyšování produktivity práce; nyní jde také o soutěž ve zvyšování morálně politické úrovně. Nejvýrazněji se tato tendence odrážela ve formulaci: Nestačí j e n (!) socialisticky pracovat; je třeba t a k é (!) socialisticky žít! Závěr, který z tohoto hlediska vyvěrá — nepřijímat do soutěže kolektivy, které „jenom“ dobře pracují — je zcela přirozený.

Vnitřní souvislost těchto hledisek s nedostatky v úrovni řízení není patrná na první pohled; bezpochyby však existuje. Je zprostředkována psychologii oněch funkcionářů, kteří si neuvědomovali, že rozvoj iniciativy mas závisí přímo na iniciativě organizátorů mas, že bez iniciativního podnětného řízení a usměrňování, bez uvědomovací a organizátorské práce komunistů, odborových funkcionářů i hospodářských pracovníků nemůže soustavná a cílevědomá iniciativa při plánovitém budování nového řádu existovat. Kde ale hledat příčiny nedostatků v rozvoji socialistické soutěže, nehledáme-li je v nedostatecích vlastního řízení? Zbývá jen jedno: hledat je v nevyškolenosti, nevyspělosti, neuvědomělosti mas. Čím menší smysl má ten či onen funkcionář pro pochopení svých vlastních chyb a nedostatků, tím snadněji se kloní k názorům, které různé nedostatky, slabosti a mezery v uvědomování mas zveličují, staví do nesprávného světla — zkrátka, upadá do podceňování mas.

Masy pracujících se ovšem neskládají ze samých uvědomělých, vyspělých a po všech stránkách vyškolených lidí a vzhledem k úkolům budování vyspělé socialistické společnosti různé nedostatky vystupují ještě ostřeji do popředí. Pokud jde o školení a uvědomování mas, je třeba stále mnoho dohánět; to si marxisté nikdy nezastírali a nezastírají. Teoretická a politická podstata daného problému však záleží v tom, jakým způsobem přistupovat k těmto otázkám: zda revolučně, komunisticky, čínorodě, s kritickým smyslem pro vlastní nedostatky nebo oportunisticky, nesebekriticky.

Z revolučního, komunistického postoje se rodí veškerá tvořivá iniciativa mas inspirovaná komunistickou stranou a jejími idejemi. Z tohoto postoje se zrodilo i hnutí brigád socialistické práce. Smysl hesla „Učit se socialisticky pracovat a žít“ záleží právě v tom, že si nejpokročilejší skupiny kladou za úkol daleko všestranněji, soustavněji a cílevědoměji (komplexně) přispívat k rozmnožování společenského bohatství tím, že se budou školit, zvyšovat svou kvalifikaci, obohacovat svůj kulturní a politický rozhled — jít ve všech směrech příkladem.

Toto aktivní, čínorodé, revoluční hledisko, s nímž hnutí mas přistupovalo ke svým vlastním nedostatkům, bylo diametrálně protichůdné hledisku těch organizátorů mas, kteří omlouvali odtrženost své politické práce od života poukazováním na nevyškolenost a nevyspělost pracujících a jejichž hlediska se pochopitelně promítala i v pojetí hnutí brigád socialistické práce. Podle obrazu své vlastní činnosti si vykládali úsilí soutěžících kolektivů o výchovu a školení mas jako přenesení soutěže do nové sféry, která je ve srovnání s dosavadní sférou soutěže — s bojem za rozvoj produktivity práce — sférou vyšší.

Logickým důsledkem této představy byla snaha regulovat růst hnutí tak, aby do soutěže o titul socialistické práce byly přijímány jen takové kolektivy, které nejen dobře pracují, tj. splňují nejen požadavky „nižších“ forem soutěže zaměřených „jen“ na výrobu, nýbrž které jsou již tak morálně a politicky vyspělé, aby splňovaly i požadavky vyvěrající z hesla „Socialisticky žít!“. V opačném případě se takoví funkcionáři obávali, že hnutí bude diskreditováno; že se stane „formálním“ tak jako ostatní formy soutěže.

Jakmile se však heslo „Učit se socialisticky pracovat a žít“ rozštěpilo v hesla dvě a vedle otázky „Jak socialisticky pracovat“ se začala klást i otázka „Jak socialisticky žít“, vznikaly nutně masové rozpaky nad otázkou konkrétní náplně „socialistického života“. Žádná z odpovědí na otázku „Jak socialisticky žít“, pokud vycházela ze stanoviska, že požadavek „socialisticky žít“ je požadavek vyššího řádu než požadavek „socialisticky pracovat“, nemohla přitom uspokojit, neboť nebrala v úvahu, že právě v uvědomělé, socialistické práci se ztělesňuje podstata komunistické morálky, podstata nejvyšších životních hodnot socialistické společnosti. Účastníci soutěže cítili i neúplnost všech snah, které se omezovaly na nápravné kroky a na převýchovu těch jednotlivců, kteří tak či onak výrazně porušovali normy společenského soužití.⁶

Řešení nepředstavovala ani horlivá a dobře míněná snaha pracovníků na úseku kulturně výchovné práce, kteří viděli v heslu „Socialisticky žít“ vhodný prostředek k povzbuzení zájmu o kulturu. Tato tendence prakticky omezovala „socialistický život“ na společnou návštěvu kulturních podniků a snižovala hnutí na jakousi organizační základnu kulturně osvětových institucí.⁷ Místo hledání nových cest, jak organicky sepnout kulturně výchovnou činnost s bojem za rozvoj kulturně technické úrovně mas (nejen té části pracujících, která je zapojena do soutěže o titul brigády socialistické práce), stávalo se úzké pojetí kultury normou,

kteřé se měl přizpůsobit „socialistický život“ socialistických pracovních kolektivů. Jako obvykle, ani zde cesta nejmenšího odporu nepředstavovala nejlepší, pro věc socialismu nejprospěšnější cestu. Oddělování kultury a politiky od ekonomiky jen prohlubovala.

Vzájemně se doplňující a podmiňující tendence k administrativnímu pojetí politické práce a k nepolitickému pojetí kultury dospívaly tak k paradoxnímu výsledku. Vtiskovaly heslu „Učit se socialisticky pracovat a žít“ smysl, který odpovídal spíš životním podmínkám kapitalismu a v nich vypěstované psychologii, příkře oddělující práci a život, než onen zdravý smysl pro jednotu práce a života, který pěstuje socialismus.

Za kapitalismu ovšem rozštěpení života na dvě části, na skutečný život a odpuzující dřinu bylo přirozené a nevyhnutelné. Pokud člověk pracoval, nepatřil život jemu, nýbrž kapitalistovi. On se dřel, zatímco kapitalista si „žil“. A dřel na toho, kdo si „žil“. Sám žil — řečeno slovy Marxovými — až po práci. Když skončila pracovní doba, skončil i jeho zájem o práci; „své“ si odpracoval — „padla“.

Co bylo přirozené za kapitalismu a co se — psychologicky nazíráno — jeví jako přirozené ze zorného úhlu nevyžitých starých představ i v současnosti, přestalo ovšem být přirozené za socialismu; stalo se to reakční. Staré oddělování práce a života plodí lhostejnost, netečnost ke společenským zájmům a má svůj odraz jak v nejjemnějších projevech nevšímavosti ke společenskému dění, tak i v hrubých projevech pracovní nekázně. Proti této ideologii směřuje ostří hesla „Učit se socialisticky pracovat a žít!“ Jeho podstata vyvěrá z idejí vědeckého socialismu, jenž usiluje o osvobození práce, jenž je proniknut přesvědčením, že práce se z nutného zla změní v první životní potřebu; že se ve společenském řádu, kde se blaho člověka stane smyslem práce, stane práce smyslem života.

Zkreslení hesla „Učit se pracovat a žít socialisticky!“ a z něho vyvěrající zkreslování smyslu a cíle brigád socialistické práce je proto třeba chápat jako zkreslení idejí vědeckého socialismu. Je ústupkem oné ideologii, která bezděčně spojuje socialistický život s ideálem sladké zahálky. Odráží se v něm nepřímou starou a živelně se prosazující psychologie vnímající práci a život rozporně.

II.

Boj za správnou orientaci hnutí brigád socialistické práce vedla strana od samého jeho zrodu. Usnesení pojednávající o otázkách rozvoje hnutí vyzvedávala naléhavost nového pohledu na řízení socialistické soutěže,⁸ vyzvedávala jednotu hesla „Učit se socialisticky žít a pracovat“, kladla důraz na to, že v centru pozornosti brigád musí být otázky rozvoje socialistického, tvořivého poměru k práci, otázky rozvoje nové techniky atd. Proti snahám povyšovat heslo „Socialisticky žít“ na samostatný, izolovaně pojatý požadavek směřuje i množství poznámek v našem tisku.

Do nové fáze vstoupil tento boj celostátní poradou brigád socialistické práce (leden 1961). Ve středu pozornosti hlavních projevů i celého jednání stály otázky účasti brigád na poli hospodářské výstavby.⁹

Ohlas nesprávných představ a formulí se však projevil i zde. Na to poukazuje úvodník Rudého práva, jenž vyšel den po skončení konference.¹⁰ Cituje jedno z vystoupení delegátů, v němž se s povzdechem konstatovalo, co dá přemýšlení druhá část hesla — socialisticky žít! („I když se i zde dělají opatření, aby mohli členové brigády společně do divadel, na koncerty . . .“) Přitom šlo o brigádu,

kteřá s velkou energií a nadšením, vpravdě socialisticky, měnila starou technologii, zaváděla novou techniku, musela se prokousat množstvím odborné literatury, než svých úspěchů dosáhla. V rozboru tohoto vystoupení vychází článek z kritiky snah oddělovat kulturu od ekonomiky, jež byla obsažena v projevu soudruha Antonína Novotného na poradě,¹¹ a zvláště vyzvedává, že kulturně výchovná činnost se nemůže vyčerpávat jednotlivostmi a že ji nelze chápat případ od případu; musí se zaměřovat v celé šíři na zvyšování vzdělání, na vyšší kvalifikaci, na stále širší poznávání kulturních hodnot; musí prostupovat veškeré úsilí brigád o stále uvědomělejší tvůrčí poměr k práci, o dokonalé ovládnutí techniky, o nejvyšší hospodárnost a vyšší produktivitu práce. „Promyslíme-li důkladně tyto zásady“, praví se dále, „sami poznáme, jak je neudržitelné oddělovat socialistický způsob práce od socialistického života.“

V podobném smyslu se vyjadřuje celá série statí a článků, které vyšly v průběhu roku 1961.¹²

Účinnost stranické propagandy, osvětlující smysl a cíle hnutí, se násobila zkušenostmi, které nabývaly stranické a odborové organizace v průběhu celé historie soutěže o titul brigáda socialistické práce a zvláště v posledním období (1961 až 1962) v souvislosti s bojem za překonání obtíží v národním hospodářství. Prověrký efektivity v druhé polovině roku 1961 a úsilí o rozvoj soutěžení o čestný název brigády (dílny, závodu) XII. sjezdu strany na základě závazků zaměřených ke splnění výrobních úkolů roku 1962 mohutně povzbudily správnou orientaci hnutí.

Prověrký efektivity ukázaly, že velká část brigád socialistické práce zdaleka nevyužívá všech možností, jak přispět k překonání potíží při plnění plánu. Část brigád zaujímal k prověrce pasivní vztah, nepochopila, že nejvlastnějším projevem socialistického uvědomění je stát v první řadě boje za překonání těch či oněch nedostatků v našem národním hospodářství. Tyto zjevy mobilizovaly funkcionáře odborových organizací, aby věnovali daleko větší pozornost orientaci hnutí na řešení hospodářských problémů. To se kladně projevilo v závazcích přijímaných při vstupu do soutěže o čestný název brigády (dílny, závodu atd.) XII. sjezdu strany. Výrazně vystupuje do popředí zaměření na řešení nejvýznamnějších hospodářských úkolů.

Negativní tendence oddělující hnutí brigád od celkového proudu socialistické soutěže, se však projevují i v soutěži o čestný název XII. sjezdu strany. O tom svědčí jak celostátní údaje (počátkem dubna 1962 se z celkového počtu 70 000 kolektivů soutěžících o titul brigáda socialistické práce do soutěže o čestný název XII. sjezdu přihlásilo zhruba 9000 kolektivů), tak místní zkušenosti. Na mnoha závodech se v té souvislosti objevují názory, které nejsou ničím jiným, než odměnou zkraslených představ o soutěži brigád socialistické práce (a zkraslených představ o soutěži vůbec). O brigádách se hovoří jako o kolektivech, které mají své „zvláštní“ úkoly a které proto nelze „směšovat“ s jinými formami soutěže; nebo se má za to, že velký počet kolektivů soutěžících o čestný název XII. sjezdu by nezajišťoval kvalitu soutěže, že by nebylo možno soutěž „zajistit“ apod. To vyznívá zvláště paradoxně, uvědomíme-li si, že brigády byly často právě pro své výchovné poslání považovány za „vyšší“ formu soutěže a nyní se ukazuje, že funkcionáři se bojí, že některé z nich selžou, budou-li postaveny před řešení hospodářských úkolů tohoto roku.

Není těžké rozpoznat v těchto názorech ohlas snah vydělit brigády z celkového proudu socialistické soutěže, chápat každou jednotlivou formu soutěže „samou o sobě“, izolovaně, ztráčet ze zřetele společný obsah všech forem soutěže, boj za vyšší produktivitu práce.

Kritikou negativních tendencí v metodách řízení soutěže kolektivů socialistické práce, nelze ovšem snižovat praktické výsledky hnutí. Ani to, že se stále ještě silně udržují představy o „dvou částech“ soutěže neznamena, že by soutěžící

kolektivy ve své praktické činnosti nepřekonávaly omezená hlediska odrážející se ve frázích, podle nichž nestačí jen socialisticky pracovat, ale je třeba také socialisticky žít.

Nejnázorněji lze tento fakt ilustrovat na argumentu, s nímž se zvláště často setkáváme a jenž míří proti životní „socialistického života“ na návštěvu kulturních podniků: „Socialisticky žít neznamená jen navštěvovat kulturní podniky.“ Tento argument má řadu významových odstínů. Jednou se objevuje v kontextu, jenž dokazuje, že kulturní podniky nejsou sice jediným projevem socialistického života, ale jsou jím také, jindy se v ní projevuje odstín zcela opačný: přezírání určitých forem kultury. Nehledě na tyto — z jistého hlediska podstatné — rozdíly, odráží se ve větě, že socialisticky žít neznamená jen navštěvovat kulturní podniky, pokračování starého schématu, které jednu stránku soutěžení spojovalo se socialistickou prací a druhou se „socialistickým životem“. Jako by se staré schéma, podle něhož socialisticky žít neznamená jen socialisticky pracovat, obrátilo.

Někdy je to méně nápadné, někdy je to vyřčeno přímo: „Hlášení měsíčních přehledů práce bylo v kronice více než dost,“ píše se v jednom únorovém čísle (1962) závodního časopisu Brněnský Svermovák.¹³ „Jen tu a tam jsme však našli zmínku i o tom, jak chce kolektiv socialisticky žít (podtrženo mnou — J. Š.) Soudruzi nám řekli, že chtějí kulturní stránku svého života zlepšit; nedávno např. navštívili společně filmové představení a živé noviny našeho klubu. Ovšem je nutné soudruhům a všem kolektivům připomenout, že druhá část hesla se nenaplnuje jen návštěvou kulturních podniků, ale že sem patří také zvyšování kvalifikace, používání nových metod práce, osobní příklad a mnoho dalších.“

K této formulaci a k formulaci obdobným, všeobecně charakterizovaným tím, že hovoří o „dvou částech“ soutěže, o „socialistické práci“ a „socialistickém životě“, však nelze přistupovat jen z hlediska jejich formy; je zde třeba formu a obsah pečlivě odlišit. I když je dané schéma hodnocení příbuzné nesprávnému hledisku, přesněji i když jde o totéž schéma — máme-li na mysli formu věci — jeho obsah je jiný. Strnulá hranice mezi „životem“ a „prací“ je zde do značné míry překonána. Se „socialistickým životem“ se spojuje zvyšování kvalifikace, zavádění nových metod práce, morální faktory v práci (osobní příklad) atd. Kdybychom si odmysleli těžkopádný a matoucí obrat „jak chce kolektiv socialisticky žít“, zbyl by víceméně správný, i když velmi kusý, zdaleka ne vyčerpávající obraz o práci, na kterou se kladou měřítka socialistického života.

Tato stránka věci vynikne ještě daleko výrazněji, rozebereme-li zprávu o výsledcích soutěže střediska automatů (cech přesných dílců) v téměř závodě. Středisko, které soutěží o titul dílna socialistické práce splnilo loňský roční plán snižování pracovního času za půl roku, podstatně překročilo závazky a úkoly ve využití strojů a ve zvyšování směnnosti, kromě řady dalších podstatných a významných úspěchů. „Plnění závazku v ekonomické části“, shrnuje se ve zprávě, „bylo tedy vcelku úspěšné. Dobrých výsledků bylo dosaženo tím, že o plnění úkolů usilovala velká většina pracovního střediska. Zapojit tuto většinu do plnění úkolů, to bylo účelem druhé části závazku (podtrženo mnou — J. Š.).“¹⁴

O druhé části závazku se konstatuje především, že hlavní základnou výchovy nového člověka se stala návštěva roku stranického školení; do stranického školení se zapojily dvě třetiny mladých lidí střediska z celkového počtu jednoho sta (necelá třetina zaměstnanců střediska); byla ustavena večerní škola politické ekonomie, kterou navštěvují zejména seřizovači, aby mohli „vést a vychovávat svěřené pracovníky nejen odborně, nýbrž i politicky“. Dále se stručně uvádí výčet úspěchů při zavádění nové techniky, zlepšovacích návrhů, nových způsobů práce, a při zvyšování kvalifikace. Zpráva končí zmínkami o zlepšení činnosti Svazu mládeže.

Stopy starého dělení jsou obsaženy i v této zprávě. Jejich význam je však potlačen tím, jak se chápe smysl „druhé části“ závazku: jejím cílem je zapojit

pracující dílny do boje za plnění náročných hospodářských úkolů, získávat a přesvědčovat je. Nehledě na to, že z formulace zprávy by mohl vzniknout dojem, že výchovná práce záleží převážně nebo výlučně v účasti na politickém školení, mluví duch celé zprávy pro jiný výklad. Nejpatrněji je to z poznámky (necitované), ve které se vyzvedává podíl osmi brigád socialistické práce, sdružujících 54 % osazenstva dílny, na úspěšných výsledcích celého střediska. Úloha soutěžících kolektivů je zde pojata v nejprogresivnějším smyslu. Jako opora a základna pro získání celé dílny, do všestranně rozvinuté soutěže za socialistickou práci, za rozvoj nové techniky, nových metod práce a zvyšování kvalifikace, za rozvoj soudružských vztahů mezi lidmi; jako příklad představující mocnou morální sílu v boji za splnění ekonomických úkolů.¹⁵

S dalším posilováním této tendence souvisí i další pokrok hnutí brigád socialistické práce. Soutěž o titul dílna socialistické práce, která se v současné době rozvíjí na základě závazků k XII. sjezdu strany a do jisté míry splývá se soutěží o čestný název (brigády, dílny, závodu) XII. sjezdu, staví do ostrého světla i názor, podle něhož přechod k náročnějším úkolům a formám v rozvoji socialistické soutěže je spojen s přechodem od plnění závazků „jen“ pracovních k závazkům „vyššího“ typu, závazkům morálním a politickým.¹⁶ Odhaluje nepřirozenost takového pojetí „vyšší“ formy soutěže. Ukazuje, že nejvyšším smyslem soutěže zůstává boj za socialistický charakter práce rozvíjený na základě závazků, které vycházejí z přijetí úkolů vyšších než plán a z plnění těchto úkolů především v kvalitativních ukazatelích (produktivita práce, hospodárnost atd.).¹⁷ Boj za plnění náročnějších ekonomických úkolů mobilizuje všechny morální a politické síly jednotlivých kolektivů a je pevnou osou, která usměrňuje konkrétní obsah všech dalších stránek hnutí brigád socialistické práce (boj za technický rozvoj, zvyšování kvalifikace, vyšší kulturu pracovního prostředí a bezpečnosti, upevňování pracovní disciplíny, prohlubování soudružských vztahů, boj proti nedostatkům ve výrobě a v organizaci práce atd.). Uvolňuje plně cestu mobilizující síle příkladu nejlepších pracovníků, průkopníků socialistické práce, nezastavujících se na žádném z dosud dosažených stupňů rozvoje socialistické pracovní iniciativy.

III.

Prežívání starých hledisek se ovšem zdaleka neomezuje jen na formální, vnější stránky hodnocení. Jsou-li v jedněch případech stopy starých hledisek tak skrovné, že nehrají žádnou podstatnou úlohu, jsou naproti tomu v jiných případech snahy uplatňovat dvě kritéria při posuzování činnosti kolektivu (jak socialisticky *pracuje* a jak socialisticky *žije*) takového druhu, že brzdí rozvoj hnutí. To platí zvláště o názoru, že socialisticky pracovat znamená dodržovat socialistické životní zásady v pracovní době, kdežto socialisticky žít znamená dodržovat socialistické zásady v době volna. S tímto názorem se lze setkat běžně.

Členění tohoto druhu se jeví mnohým účastníkům soutěže jako přirozené. Jestliže nestačí socialisticky pracovat, co jiného to může znamenat, než chovat se socialisticky i mimo práci? Co jiného může značit „socialisticky žít“ než chovat se určitým způsobem v době, kdy se nepracuje?

Tento myšlenkový pochod nelze zdaleka vysvětlit jen přežíváním starých představ oddělujících práci a život. Proplétají se v něm hlediska, která by bylo možno nazvat živelně dialektická. Především je prostě uvažujícím lidem nesrozumitelné, proč rozdělovat činnost v pracovní době na dvě části a jednu spojovat s prací,

kdežto druhou s „životem“. Všechny stránky své činnosti v pracovní době, pokud se nějak vztahují k ekonomickým otázkám, se chápou v obecném myšlení zcela přirozeně jako součást práce. Ať jde o vlastní výrobní proces nebo o výrobní poradu, na které se probírají ty či ony nedostatky v organizaci práce; ať jde o záležitosti spojené s vlastními pracovními úkoly nebo o záležitosti spojené s pomocí druhým (například mladším nezpracovaným spolupracovníkům); ať jde o vlastní pracovní iniciativu (příklad) projevující se v tom či onom technickém, nebo organizačním zlepšení nebo o prosazování určitých myšlenek na schůzi odborové organizace apod. S pracovní činností se však spojuje rovněž všechna činnost, která má bezprostřední vztah k pracovnímu procesu, i když se odehrává v době mimopracovní, tj. studium a školení, všemožné formy zvyšování kvalifikace, které se často (zvláště u techniků) proplétají s řešením konkrétních úkolů na pracovišti (má-li se provést ten či onen návrh, je třeba k jeho realizaci prostudovat jisté množství literatury apod.).

Z tohoto zorného úhlu se náplň „socialistického života“ nutně spojuje se vším, co nepatří přímo k práci a k pracovní době, tj. s volným časem, s pracovním volnem, s dobou odpočinku. Množství faktů hovoří o tom, že tímto směrem se nutně nesou úvahy pracujících tím okamžikem, jakmile se jednotné heslo „Učit se socialisticky pracovat a žít“ rozdělí na dvě části, jakmile se začne hlásat názor, že nestačí socialisticky pracovat. Marné je pak všemožné zdůrazňování, že socialisticky žít neznamená jen navštěvovat kulturní podniky, že to rovněž znamená zvyšovat kvalifikaci, zlepšovat pracovní prostředí, být příkladem v práci, usilovat o soudružské vztahy v pracovním kolektivu a pod. Jakmile je jednou chod myšlenek takto určen, nutně se vynořuje představa, že volno je třeba alespoň čas od času trávit společně, s pracovním kolektivem. V tom se spatřuje nezbytný projev a zvláštní důkaz socialistického kolektivismu.

Kolektivní organizace pracovního volna však naráží na překážky, které působí četné starosti soutěžícím kolektivům,¹⁸ nebo dokonce celé kolektivy od soutěžení odrazují.¹⁹

Mezi příčinami, které jsou uváděny jako překážka pořádání společných schůzí a akcí v době pracovního volna, dominuje na první pohled nedostatek času. Bližší pohled však ukazuje, že je to příliš neurčité a obecné určení. Ve skutečnosti hlavní příčina, která je mlčky nebo výslovně v materiálech obsažena, záleží v tom, že každý z členů kolektivu má své vlastní zájmy spjaté s osobním životem, své soukromí. Zvláště tam, kde je kolektiv početnější a různorodější, vystupují individuální rozdíly silně do popředí a jeví se vskutku jako nevyhnutelná překážka „kolektivního života“ v době pracovního volna.

Tomu odpovídá i postoj kolektivů. Nelámou — obrazně řečeno — věc přes koleno. I když se obvykle sám princip společných akcí v době pracovního volna neuvádí přímo v pochybnost, nasvědčuje tento postoj tomu, že potřeba radikálního postupu na tomto poli se nikterak naléhavě nepocituje. Společné akce, schůzky, návštěvy kulturních podniků se v souhlasu s tím nechápou jako nahrazení jednoho, individualistického stylu života stylem jiným, kolektivistickým, a změny, k nimž dochází na základě společných akcí ve stylu života jednotlivých soutěžících mají ohraničený ráz.

V protikladu k tomuto hledisku existují tendence, které se ze společných akcí v mimopracovní době snaží učinit programový požadavek nového životního postoje a boje za nový, kolektivistický způsob života. Poučným reprezentantem těchto tendencí je redakční článek uveřejněný v Brněnském Švermováku zhruba

v téže době jako ostatní citovaný materiál.²⁰ Pod výbojným titulkem „Socialisticky pracovat a žít ne?“ se propaguje „kolektivní organizace“ pracovního volna jako neodmyslitelná součást života soutěžících kolektivů.

Autor článku vychází z faktu, jemuž právem přikládá obecný význam. Uvádí příklad pracovníka, o němž se dovidáme, že „je jedním z nejlepších, že je svědomitý, vzorně dodržuje pracovní dobu, pomáhá kde je toho třeba, zkrátka, bylo by možno jej dát za vzor!“ a jenž odmítl nabízené členství v brigádě s odůvodněním, že si „se svým volným — popracovním časem chce disponovat sám“. — „Je to problém, s nímž si zatím brigády neví rady,“ píše autor článku a vyzývá soutěžící kolektiv, aby pomohly tento problém řešit a k otázce vyjádřily svůj názor. Sám pak naznačuje zásadní směr řešení dané otázky takto: „Není možné, aby vzorný, svědomitý pracovník, který s naší společností myslí dobře, stál mimo ostatní dění života. Politika hraní si na vlastním písečku tu zbyla po kapitalistickém způsobu života a dlouho jej už nepřežije.“ Jinými slovy: buď jsi skutečně vzorný, dobrý a svědomitý pracovník a pak se staneš členem brigády, nebo vzniknou pochybnosti, zda to s naší společností věci myslíš dobře ...

Autor článku ovšem počítá s námitkou, že členství v brigádě je dobrovolné a že nelze nikomu přikazovat, jak má nakládat se svým volným časem. „Je pravda, člověk má nárok(?) na možnost(?) samostatného organizování svého volného času,“ píše a zároveň námitku vyvrací řečnickou otázkou: „Stačí však vždycky být sám?“ A aby nemohlo být pochybností o relativnosti práva svobodně nakládat volným časem, klade ještě jednu otázku, v níž se slovo „volný“ objevuje — v uvozovkách: „Jak přivést soudruha mezi nás i v jeho »volném« čase?“

Abstraktně vzato, jsou obě základní teze celé úvahy správné. Vskutku není možné, aby pracovník, který to s naší společností myslí dobře, stál mimo společenské dění, aby ignoroval společnou věc, její zájmy, boj za ně. To by byl protimluv. Rovněž je pravda, že člověk si sám nestačí a že se svým volným časem nemůže zacházet libovolně, třeba i proti zájmům společnosti. Avšak tyto abstraktně vzato správné teze nelze konkrétně uplatňovat tak, že princip dobrovolného členství v brigádě se sice abstraktně uznává, avšak konkrétně se dospívá k jeho popření. Popření zásady dobrovolnosti v daném případě nezáleží v administrativním přinucení; to by ovšem bylo absurdní. Záleží v atmosféře, která se vytváří kolem otázky členství v hnutí brigád socialistické práce tím, že se klade rovnítko mezi neochotou vzorného (!) pracovníka stát se členem brigády socialistické práce a „politikou hraní si na vlastním písečku, která tu zbyla po kapitalistickém způsobu života a dlouho jej už nepřežije“!

Ostré odsouzení individualismu, které je obsaženo v obratu „politika hraní si na vlastním písečku“, aplikováno na tento případ, má ovšem zcela jiný smysl než kritika nejhrůznějších projevů individualistické soukromovlastnické mentality projevující se v pracovní nekázní a v nezájmu o zvyšování produktivity práce. Vtiskuje nesprávný obsah ideji kolektivismu, ideji, jejímž nejhlubším smyslem je soustavný boj za zájmy společnosti. A že se tento boj projevuje především v práci, není třeba dokazovat. Nejvyšším měřítkem kolektivismu je vzorná, uvědomělá práce pro společnost. Praníruje-li se však ve jménu obecně správné zásady, že si člověk nestačí sám, vzorný pracovník za to, že odmítá stát se členem soutěžícího kolektivu (a to ne proto, že by se bál práce, nýbrž proto, že má své představy o využití volného času), pak z toho plyne, že nejvyšším projevem kolektivismu není vzorná práce pro společnost, nýbrž členství v brigádě socialistické práce.

Tento přístup k otázce členství v hnutí brigád socialistické práce máte hodnoty a tím zkrsluje vlastní smysl boje za socialistickou práci — smysl socialistické soutěže. Vytváří umělý protiklad mezi bojem za kolektivistickou morálku a bojem za socialistickou práci. Plodí příznivé podmínky pro zastírání nedostatků v práci toho či onoho pracovníka politickou frází. Ospravedlňuje tendence, které pomoc brigádám spatřovaly ve vytváření zvláštních podmínek k práci.²¹ Nahrává

měšťáckým, šosáckým, úzkoprsým sklonům, které posuzují každý krok z hlediska osobních výhod a členství v brigádě posuzují jako „výkaz“ uvědomělosti. Úhrnem, je to škodlivý přístup.

Na tomto pozadí je třeba hodnotit i vskutku nesprávný výrok, který citovaný článek přičítá pracovníkovi, jenž odmítl stát se členem brigády. Že totiž není uměním stát se členem brigády, nýbrž nestát se jím. Ať už je daný výrok podminěn jakýmikoliv neujasněnými ideovými motivy, ať už byl vyprovokován jakýmikoliv individuálními zkušenostmi, je jeho obecná podstata dána vědomím, že nestát se členem soutěžícího kolektivu může představovat jistou „újmou“ nebo je alespoň spojeno se zřeknutím se jistých „výhod“. Hledisko, které je v tomto vědomí obsaženo, není ovšem hledisko komunistické. Vyvěrá z deformovaného poznání skutečnosti. Morální představy, které určují jeho obsah, jsou odvozeny z idealistického, individualistického kodexu občanské cti. Nezahrnují do svého okruhu skutečné potřeby rozvoje hnutí brigád socialistické práce.

Pranýřováním však tento pseudoradikální a silácký postoj překonat nelze. Vzdor, jenž se pyšní tím, že odolává svodům „výhod“ členství v brigádě se takovým levičáckým postupem utvrzuje nebo se zvrací v oportunistické přizpůsobení se „poměrům“.

Nevhodnost kritiky vzorných a dobrých pracovníků, kteří „stojí stranou“ hnutí brigád socialistické práce, nezáleží ovšem jen v tónu, který by bylo na místě použít tenkrát, když jde o kritiku projevů hrubé nekázně v práci, poškozování socialistického majetku, trestuhodnou lhostejnost k potřebám společnosti projevující se v povalečství, příživnictví apod. Vyvěrá ze samotného pojetí soutěže o titul brigáda socialistické práce. Rozštěpení hesla „Socialisticky pracovat — socialisticky žít“ v hesla dvě vytváří umělé třecí plochy, které brzdí rozvoj hnutí do šíře i do hloubky. Kleští cestu maloburžoazně radikálním tendencím, které komunistickou výchovu chápou idealisticky, úzce osvětářsky nebo administrativně, ignorují reálnou situaci a proces formování komunistické morálky podřizují abstraktním kritériím, která odpuzují nejen masy pracujících stojící zatím mimo hnutí, nýbrž oslabují i elán soutěžících kolektivů.²²

Logickou reakcí na tyto tendence byla představa, která provázela otázku „Jak socialisticky žít?“ zvláště v prvních fázích masového rozvoje hnutí, avšak stále ještě doznívá, že socialisticky pracovat je snadné, kdežto socialisticky žít je těžké. Na první pohled bychom obsah této představy spojovali především s vědomím, že výchova nového člověka je proces dlouhodobý, složitý a obtížný. Ve skutečnosti, nejhlubší základ tohoto hlediska záležel v tom, že masám pracujících nebyla (a nemůže být, pokud se heslo brigád zkresluje) jasná náplň požadavku „socialisticky žít“. V otázce „Jak socialisticky žít“ byl proto plně skryt ještě neuvědoměný zárodek kritiky abstraktních, administrativních, nepolitických hledisek: „Rádi bychom žili novým způsobem — socialisticky . . ., ale jak na to? Co máme dělat, když nestací jen socialisticky pracovat? Poradte!“

Tato živelná kritika krystalizovala na základě praktických zkušeností ve stále jasnější vědomí, že podstata nového způsobu života je v novém způsobu práce, že převýchova pracujících se musí dít v těsné jednotě s každodenním úsilím o plnění hospodářských úkolů, že nelze vnucovat členům jednoho kolektivu stejné zaměření na kulturu a spatřovat socialistický způsob života v kolektivní organizaci volného času.

Toto vědomí se rodilo a šířilo zvláště v kolektivech nejvyspělejších, v kolektivech, které již obdržely titul.

Na besedě s členy některých brněnských brigád socialistické práce věnované problémům, *jak mají postupovat kolektivy po udělení titulu a jak čelit projevům stagnace*,²³ se jako hlavní obsah činnosti brigád vyzvedávala výchova k uvědomělému poměru k práci, k upevňování soudružských vztahů. Účastníci besedy výslovně odmítli snahy vnucovat každému stejné zaměření na kulturu („Já — pravil jeden vedoucí brigády — rád hraji na saxofon. Mohu někoho nutit, aby i on na tento nástroj hrál? Nemohu, stejně jako ode mne nemůže jiný žádat, abych jezdil na výlety“). Autoři článku shrnující zkušenosti účastníků besedy podtrhují, že brigády, které za hlavní smysl socialistického způsobu života pokládají cílevědomou výchovu lidí na každodenních příkladech v práci „to berou za správný konec“ a představují příklad pro kolektivy, které za „socialistický život“ pokládají společné výlety, společné návštěvy koncertů a divadel.

Skutečnost, že v mnoha těchto kolektivech vznikaly starosti, jak udržet zájem o další postup v soutěži lze vysvětlit tím, že právě mezi těmito kolektivy bylo mnoho takových, které vstupovaly do soutěže o titul brigáda socialistické práce v době, kdy se silně uplatňovaly názory, že soutěžit o titul mají a mohou jen kolektivy, které skýtají záruku, že budou nejen dobře pracovat, nýbrž také „socialisticky žít“. Tendence k výběrovosti hnutí však nepřímo podporovala podceňování otázek souvisejících s každodenní výchovou pracujících k uvědomělému poměru k práci a k upevňování soudružských vztahů na základě boje za socialistickou práci. To se pak nemohlo neprojevit v projevech stagnace po udělení titulu.

Je proto přirozené, že hledání nových podnětů pro rozvoj vnitřního života kolektivu se ubírá cestou boje za revoluční postoj k úkolům budování socialismu, za socialistickou práci. Stále důrazněji přichází ke slovu hluboká pravda vědeckého komunismu, že *ve změně životních podmínek a názorů lidí má rozhodující úlohu uvědomělá budovatelská práce — socialistická práce*.

IV.

Důslednému prosazení a plnému rozvinutí této progresivní linie v rozvoji hnutí brigád socialistické práce, stojí nezřídka v cestě obava, zda neexistuje nebezpečí zúžení významu hnutí, ochuzení jeho smyslu, bude-li se chápat jako hnutí za socialistickou práci. Výrazem této obavy je i námitka vycházející z obecně nepochybné pravdy, že život nelze redukovat na práci: Heslem brigád přece je zásada „Učit se socialisticky pracovat a žít!“ A život přece není jen práce! Život se přece neskládá jen z práce! — Argument, že život je víc než práce a nevyčerpává se tudíž prací, je ovšem logický. Má však povýtce formální ráz.

Jeho skutečný smysl vynikne teprve ve spojení s praktickými otázkami rozvoje socialistické soutěže. Na tomto pozadí ztrácí argument „život není jen práce“ svůj abstraktní ráz a ústí v ospravedlnování praxe, která posuzuje činnost soutěžících kolektivů podle dvou kritérií: jak socialisticky pracují a jak socialisticky žijí.

Příznačným rysem této praxe je krajně stereotypní a popisný ráz hodnocení činnosti brigád. Obvykle se „pracovní stránka“ soutěže označuje za uspokojivou (a proto nevyžaduje zvláštní pozornosti), kdežto stránka „socialistického života“ se prohlašuje za zanedbávanou, neuspokojivou... Místo marxistické analýzy silných a slabých stránek života socialistického pracovního kolektivu dostáváme schéma, které oslabuje orientaci soutěže na základní otázky zvyšování produktivity práce — na otázky rozvoje nové techniky, moderní technologie, využívání strojího parku, zvyšování kvalifikace atd.

„Pokud se týká pracovní stránky, nelze členům brigády socialistické práce nic vytknout,“ praví se v jedné typické zprávě o jedné z prvních brigád v Závodech

Jana Švermy.²⁴ „Jsou velmi pečliví a svědomití a jsou jim svěřovány práce, nad kterými by se mnohým jiným zadržela kolena. Ale pracovní stránka není všechno. Heslem brigád socialistické práce není jen socialisticky pracovat, ale i socialisticky žít“. Všeobecné fráze, jimiž se odbývá to nejpodstatnější v kolektivech soutěžících o titul brigáda socialistické práce — úsilí o socialistický přístup k práci — mohou být sebekladnější, sebepriznivější a ve své všeobecné podobě sebespravedlivější, k jasné a konkrétní orientaci kolektivu však v ničem nepřispívají. Zastírají skutečné rozpory mezi tím, co daný kolektiv dělá, oč se snaží, a možnostmi, které objektivně na poli výstavby nového řádu má, Rozpory, které jsou zdrojem pohybu, se nahrazují rozporem umělým, rozporem mezi „dobrou prací“ a nedostačující péčí o „socialistický život“. Místo soustavného úsilí o konkrétní řízení a usměrňování kolektivu, jehož základem jsou perspektivní i běžné úkoly hospodářského plánu, se na pořad jednání dostávají úkoly druhořadé, problémy podružné nebo pseudoprobémy (jak sladit různorodé osobní zájmy, vkus, záliby apod.), které vyvstávají, naruší-li se organické sepětí vzájemnosti se životem, s výrobou, s praktickou činností. Jasná a srozumitelná formulace nových, náročnějších (nové etapě odpovídajících) úkolů na poli hospodářské výstavby se podvrhuje nikomu nepotřebnou paušální chválou, která nemá nic společného s rozbořením kladných zkušeností a s úsilím o jejich zobecnění a rozšíření a nezřídka budí dojem, že nemá jinou funkci než „vyvážit“ stejně paušální kritiku, která se dožaduje, aby kolektivy nejen socialisticky pracovaly, nýbrž také socialisticky žily.

Tak dospíváme znovu a z jiného konce k tomu, že všeobecné, nekonkrétní, administrativní řízení soutěže a tendence, které štěpí soutěžení za socialistickou práci do dvou sfér jsou vnitřně příbuzné, vycházejí ze stejných zdrojů, z nepochopení podstaty socialistické práce. Vlastní obsah socialistické práce je v těchto představách hrubě zúžen, vnitřní jednota práce a života narušena. Na práci se kladou měřítka, která zplodil kapitalismus, jenž práci vykořisťuje a vtiskuje jí jednostranný ráz, zbavuje ji duchovního obsahu a tvořivého charakteru.

Socialismus, jenž práci osvobozuje, usiluje o plný rozvoj jejího duchovního obsahu, o rozvinutí všech duchovních, intelektuálních i morálních — jedním slovem b y t o s t n ý c h — sil člověka (nejsou to síly „ryze“ duchovní v běžném slova smyslu, jsou to všechny síly zdravé — fyzicky i duševně zdravé — osobnosti). Toto vnitřní bohatství socialistické práce se v celém období přechodu od kapitalismu ke komunismu dynamicky rozvíjí, v plném souladu s podstatou společenského řádu, jenž likviduje vykořisťování, v plném souladu s lidskou přirozeností člověka.

Nížší stupeň komunistické společnosti (socialismus) ukládá však tomuto dynamismu jisté meze, které tkví v relativně nízké úrovni rozvoje výrobních sil. Společnost se likvidací kapitalismu nepřenáší rázem do vyspělé komunistické společnosti. Její výrobní síly nezajišťují uspokojování všech (materiálních i duchovních) potřeb člověka a takové podmínky života, které by vyloučily všechny projevy pracovní nekázně, lhostejnosti a nezájmu o společenský význam práce. Nebyly ještě překonány všechny negativní důsledky dělby práce (zvláště rozdíly mezi fyzickou a duševní prací), práce se ještě nestala první životní potřebou.

Vzájemná podmíněnost a závislost lidské činnosti (práce) a objektivních podmínek života společnosti obsahuje tedy vnitřní rozpor, jehož řešení není myslitelné jinak, než na základě uvědomělé lidské činnosti, na základě boje za socialistickou práci. Bez stále aktivnější, iniciativnější, podnikavější činnosti mas proniknuté a inspirované komunistickými idejemi, bez stále intenzivnějšího, pro-

myšlenějšího a všestrannějšího školení mas organicky spojeného s rozvojem nové techniky si nelze pohyb vpřed představit. V praxi revoluční výstavby se přetváří jak životní podmínky mas, tak i jejich psychologie (názory, snahy, city), vytváří se objektivní i subjektivní předpoklady pro postupnou komunistickou přestavbu společnosti. V tom záleží obsah i cíl socialistické práce.

Na tomto pozadí se rýsuje i konkrétní náplň soutěže kolektivů socialistické práce. Nic co ovlivňuje rozvoj výrobních sil (technika, kvalifikace, mzdová politika, organizace práce, kultura pracovního prostředí, bezpečnostní režim, vztah k práci i vzájemné vztahy mezi pracovníky, a to jak uvnitř soutěžícího kolektivu, tak mezi soutěžícím kolektivem a ostatními členy pracovního kolektivu, jakož i mezi řadovými a vedoucími pracovníky atd.) nelze z činnosti brigád vylučovat. Různorodost všech těchto činitelů je zřejmá. Jejich značnou část kapitalismus buď vůbec nebral v úvahu (ty, které se vztahují k péči o člověka), nebo je bral v úvahu potud, pokud mohly sloužit jeho záměrům (pokud přispívaly k otupení ostří revolučního boje nebo zvyšovaly zisk). V práci, na kterou klademe měřítka socialistického života, neexistují pevné hranice mezi „prací“ a „životem“, mezi „výrobou“ a „péčí o člověka“. Optimální podmínky pro rozvoj výrobních sil v sobě zahrnují na jedné straně i „péči o člověka“, na straně druhé je rozvoj výrobních sil podmínkou stále dokonalejší péče o blaho člověka.

Tato vnitřní souvislost a prolínání různých stránek socialistické práce se prozrazuje ve všech směrech. Rozvoj techniky souvisí s rozvojem kulturně technické úrovně pracujících, s rozvojem ekonomických znalostí; rovnoměrné plnění plánu souvisí s organizací práce a organizací práce s rozvojem skutečně soudružských (ne falešně solidárních) vztahů založených na vzájemné důvěře a pomoci; elán a podnikavost souvisí se spokojeností pracujících, se spravedlivou a promyšlenou mzdovou politikou; kázeň každého pracujícího souvisí s autoritou hospodářských vedoucích a autorita hospodářských vedoucích je podmíněna politickou vyspělostí pracujících, jejich aktivitou v účasti na řízení výroby atd., atd.²⁵

V ostrém kontrastu se socialistickým pojetím práce je ono pojetí, které práci redukuje na „holý výkon“. Je to staré pojetí práce, zkrslující charakter práce za socialismu v byrokratickém duchu, jenž se nemůže vymanit z umělého rozporu, v němž se „plán“ klade proti „člověku“. Je to škodlivý přístup k otázce řízení socialistického hospodářství; stejně škodlivý pro společnost, jako pro jednotlivce; přístup, jenž plodí nízkou úroveň řídicí práce a nízkou úroveň řízení ospravedlňuje; přístup, jenž se rozchází s celospolečenskými zájmy.

Hnutí za socialistickou práci je namířeno proti jakýmkoliv projevům byrokratismu, je nesmiřitelné k jakýmkoliv projevům ignorování a poškozování zájmů společnosti. Do boje za socialistickou práci vnáší vyšší organizovanost, jejímž výrazem je soustavné a cílevědomé kolektivní úsilí o další pokrok výrobních sil na základě nejnovější techniky a vědecké organizace práce. Spojuje řešení perspektivních úkolů dlouhodobých plánů s každodenním úsilím o pozvednutí kulturně technické úrovně mas, o rozvoj jejich tvořivých sil, o jejich výchovu a sebevýchovu. Řešení stěžejních otázek rozvoje výroby svazuje s řešením dílčích problémů. Pro všechny kolektivy — byť se sebevíc liší hodnotou svého závazku a kvalitou jeho plnění — platí s obměnou Leninova slova o revolučním dělnickém hnutí: kráčí od jednoho cíle dneška k druhému cíli zítřka ve jménu stěžejního cíle — komunismu.

Tímto zorným úhlem jsou určeny i meze pravdy, která říká, že život není jen práce. Život vskutku nelze redukovat jen na práci. Člověk není jen pracovní síla,

není jen součástí výrobních sil. Životní funkce člověka daleko překračují rámeček práce a pracovní doby. Všestranný rozvoj osobnosti je proto podmíněn rozvojem všech funkcí osobnosti, všech stránek psychiky, všech bytostných sil člověka v souhlasu s jeho individuálními zvláštnostmi. V tomto smyslu je člověk sám sobě účelem — je „stvořen pro štěstí“.

Základna plného a masového rozvoje osobnosti, kterou připravuje socialismus (vytvoří ji zcela komunismem), je ovšem dána socialistickou prací. Práce, která stvořila člověka a představuje jeho podstatu, překračuje v boji za socialismus své staré hranice, překračuje hranice společensky nutné pracovní doby a hluboko ovlivňuje celý život člověka, jak to zvlášť plasticky vyniká při zvyšování kvalifikace širokých mas (nelze si ji představit bez studia a školení v době pracovního volna). Boří strnulou hranici mezi prací a životem, která přežívá z kapitalismu. Neruší však protiklad mezi pracovní dobou a pracovním volnem, mezi prací a odpočinkem, mezi společensky nutnou činností a činností individuální. Právo nakládat s volným časem svobodně a právo na odpočinek představují nezadatelná práva osobnosti v socialistické společnosti. Nelze je zrušit právě tak, jako nelze zrušit společenské a přírodní, ekonomické a psychologické zákony; jako nelze zrušit zákon reprodukce pracovní síly, jako nelze zrušit lidskou individualitu, lidské soukromí, intimní stránky lidského života.

Právě proto, že život nelze redukovat na práci, nelze soutěžení za socialistickou práci rozšiřovat na všechny sféry života. Snahy rozšířit principy kolektivního úsilí o vyšší organizaci práce na dobu pracovního volna narážejí nutně na všechny ony individuální zvláštnosti členů kolektivu, které se projevují v individuálních lidských vztazích, v individuálních kulturních sklonech a zájmech ovlivňujících využití pracovního volna. Tvrdošíjně pokusy prosazovat princip kolektivní organizace pracovního volna jako druhý a rovnocenný princip soutěže o titul brigády socialistické práce, vytvářejí nejen umělé rozpory uvnitř pracovních kolektivů, nýbrž odsouvají a zastírají ony rozpory, které jsou zdrojem vývoje socialistické soutěže, rozpory, které vyvěrají z vlastní sféry socialistického soutěžení, ze sféry práce.

Důsledná orientace hnutí kolektivů socialistické práce jako hnutí za socialistickou práci ovšem neznamená, že by bylo možno vymyčovat ze života soutěžících pracovních kolektivů všechno to, co nesouvisí bezprostředně s prací. Takové závěry jsou ve své podstatě odrazem metafyzického, strnulého chápání vzájemného vztahu „života“ a „práce“. Utváření soudružských vztahů uvnitř každého jednotlivého pracovního kolektivu v duchu zásad socialistické spolupráce nutně spadá vjedno s rozvojem nejhlubší lidské přirozenosti — s rozvojem družnosti. Mezi jednotlivými členy pracovního kolektivu vznikají pouta, která daleko překračují dobu společensky nutné práce. Na těchto morálně psychologických základech se spontánně rodí snaha pomáhat si navzájem všude tam, kde je toho třeba a nejen tam, kde je vzájemná spolupráce diktována potřebou vyplývající bezprostředně z výrobního procesu. To dokazuje množství příkladů pomoci nemocnému spolupracovníku a všemožných jiných projevů spontánní družnosti uvědoměle podněcovaných v kolektivech socialistické práce.

Na první pohled je zřejmé, že jde o jevy přímo protikladné oněm, které vyplývají ze snah prosadit stůj co stůj jednotné zaměření při využívání pracovního volna. Jde o jevy, které logicky plynou z rozvoje uvědomělé aktivity socialistické osobnosti, jež se pochopitelně projevuje ve všech sférách společenského života, neomezuje se na vztahy mezi spolupracovníky či na pracovní dobu.

Růst všech těchto projevů socialistického uvědomění a socialistické morálky je přímo úměrný tomu, jak hluboce pokročilo úsilí o rozvinutí socialistického obsahu práce v daném kolektivu — jak roste politický rozhled a zájem každého jednotlivého pracovníka o výsledky jeho práce a tím i o veškeré společenské dění.

Tato závislost jen podtrhuje skutečnost, že práce je jádrem a podstatou života, že úsilí o progresivní rozvoj kolektivů socialistické práce je těsně spojeno s bojem proti všemožným snahám zužovat a zkreslovat jejich význam, oddělovat je od celkového proudu socialistického soutěžení usilujícího o rozmnožování společenského bohatství, o všestranný pokrok na poli hospodářské výstavby. V úsilí o tento všestranný pokrok tkví cíl soutěžení za socialistickou práci. V podílu na tomto pokroku tkví i objektivní kritéria pro posuzování činnosti každého jednotlivého soutěžícího kolektivu.

POZNÁMKY

¹ Výrazně ilustruje tyto tendence studie Františka Bělky *Za nový styl* (vydala Československá společnost pro šíření politických a vědeckých znalostí s okresním výborem KSČ v Jihlavě, 1960). V charakteristice základních zvláštností brigád socialistické práce se tvrdí mimo jiné: „Brigády socialistické práce na rozdíl od socialistické soutěže (?) mají tvůrčí, bojový charakter, protože titul není udělován okamžitě po přijetí závazku, ale je třeba o něj bojovat dobrou prací a osobním životem, titul lze získat jen za naprosto prokázané a dosažené výsledky. Není tedy možno, aby se v brigádách rodil formalismus, kterého jsme byli svědky v minulosti v některých případech u socialistické soutěže, která tím, že postrádala kontroly, stala se záležitostí formální.“

² Zvláště obšírně analyzuje v tomto smyslu hnutí brigád socialistické práce usnesení ÚV KSČ ze 16. prosince 1959. (*Usnesení a dokumenty ÚV KSČ od XI. sjezdu do celostátní konference 1960*, SNPL, 1960, str. 575–599).

³ Ostře odmítá snahy podceňovat a zavrňovat „staré“ formy soutěžení úvodník Rudého práva ze dne 17. května 1961: „... vytvořením kolektivů usilujících o titul brigáda socialistické práce se nepřešlo k ‚nové vyšší formě‘ soutěže zavržením ‚starých‘ způsobů... Jak možno dát na tvrzení některých soudruhů, že formy ‚starého‘ socialistického soutěžení jsou překonány, že pracující potřebují něco nového, s čím půjdou dále...?“

⁴ Šíře se obírá otázkami stylu politické práce studie *Kontrola hospodářských orgánů ve světle leninského stylu práce* v tomto čísle Sborníku FF UJEP.

⁵ Při průzkumech brigád socialistické práce na jaře 1960 v brněnských i mimobrněnských (TOS Kuřim) závodech se často objevoval argument: „Kdybychom přihlášky do soutěže nebrzdili, měli bychom v soutěži hned celý závod.“ Touto nadsázkou se zdůrazňoval velký zájem o soutěž. Na otázku, proč je nutný rozvoj soutěžení brzdit, odpovídali odboroví funkcionáři, že by soutěž nebyla zajištěna po „politickomorální stránce“.

⁶ Tendence soustředovat hlavní pozornost na mimořádné „případy“, které budily zvláštní výchovné potíže, byla nejednou kritizována jako výraz zužování významu hnutí. „Velkou úlohu má i výchova členů brigád k socialistickému uvědomění,“ čteme např. v stati *Socialisticky žít a co s tím souvisí* (Rudé právo, 1. června 1961). „Zatím všechno, co jsme o tom slyšeli, se většinou točilo kolem nápravy výstřelků jednotlivých členů brigád. Co jsme jen vyslechli příběhů o tom, jak v kolektivech napravovali ‚chlápky‘, kteří si často pletli cestu do závodu s cestou do výčepu!“

⁷ Velmi často se i nyní jednostranně vyzvedává odpovědnost a povinnost brigád za rozvoj kulturního života v tom smyslu, jakoby právě členové brigád měli zajistit návštěvnost na těch či oněch podnikcích, úspěch těch či oněch akcí apod. Článek *Nestačí jen socialisticky pracovat* (Brněnský Švermovák, č. 10, 1962) poté, když vypočítává, kolik svazáků soutěží o titul brigáda socialistické práce, pokračuje vyčítavě, že „svazáci soutěží o Putovní mandát, plní osobní účty úspor, dosahují dobrých výsledků v socialistické soutěži, jen to, ‚socialisticky žít‘ jim dělá potíže. Jen nevelké skupiny svazáků... se dokáží společně bavit, navštívit kulturní program nebo jít v neděli na výlet...“ Podobné hlasy lze zaznamenat v mnoha jiných případech (zvláště v letech 1959–1960). Na jedné straně se tak zkresluje smysl hnutí, na

druhé straně se tak zastírá odpovědnost společenských organizací a institucí (zvláště odborové a svazácké organizace) na poli organizace kulturně výchovné práce.

⁸ „Stranické orgány a organizace musí vycházet z toho“, praví se v usnesení ÚV KSČ z prosince 1959, „že hnutí brigád socialistické práce vyžaduje nový pohled na řízení socialistického soutěžení, protože obsahuje nové prvky, zvyšují se jeho kvalita, a tomu musí odpovídat i metoda řízení“. (*Usnesení a dokumenty ÚV KSČ od XI. sjezdu do celostátní konference 1960*, SNPL 1960, str. 598.)

⁹ Základní obsah projevů Antonína Novotného a Františka Zupky je veskrze zaměřen na všestrannou analýzu poslání brigád socialistické práce na poli hospodářského budování nového řádu. V projevu soudruha Novotného se mimo jiné praví: „Členové brigád socialistické práce pracují s velkou odpovědností, které si všichni vážíme a kterou vysoko vyzdvihujeme. Je tomu tak proto, že všechny své znalosti, zkušenosti a pili vynakládají k prospěchu společné věci, aby se zvyšovala hospodářská moc naší země, rostlo její bohatství a spokojenost lidu... Tento rys hnutí brigád socialistické práce stavíme na první místo a podtrhujeme zcela záměrně“. (Rudé právo, 20. ledna 1961.)

¹⁰ Viz úvodník *Směle za nové!* (Rudé právo, 23. ledna 1961.)

¹¹ V souvislosti s rozbohem poslání hnutí brigád socialistické práce v kulturní revoluci praví se v projevu Antonína Novotného: „Úkoly kulturní revoluce nelze vidět a uskutečňovat izolovaně od úkolů hospodářského rozvoje, od rozvoje společnosti. Ekonomika ovlivňuje kulturu a naopak, výsledky kulturní revoluce působí na rozvoj materiálních sil společnosti. Stává se ale dost často, že tyto vztahy nejsou správně chápány (podtrženo mnou, J. Š.) a zapomíná se na to, že ekonomiku a kulturu není možné v životě socialistické společnosti od sebe oddělovat.“

¹² Kromě citovaných dvou úvodníků v Rudém právu (z 23. ledna 1961 a 17. května 1961) to platí zvláště o řadě statí Jiřího Svobody. Z poslední doby uvádíme dvě: *Nepodceňovat drobné, každodenní problémy* (20. prosince 1961) a *Co je dobré a co může být lepší* (10. ledna 1962).

¹³ Viz článek *Listujeme v kronikách BSP*, Brněnský Švermovák, 1962, čís. 2.

¹⁴ Viz článek *Jak jsme pracovali*, Brněnský Švermovák, 1962, č. 9.

¹⁵ Nutnost pochopit význam příkladu brigád pro všechny pracující podtrhují oba hlavní referáty na celostátní poradě brigád. V referátu s. Zupky se uvádí: „Svým příkladem podněcovat a strhávat ostatní, zaměřovat se především na kvalitativně nejzávažnější úkoly... iniciativně předávat a rozšiřovat osvědčené metody a způsoby práce ostatním pracujícím! Na takové práci, již vy jste průkopníky, mnoho záleží“. V citovaném úvodníku z 23. ledna 1961, v němž se hodnotí význam celostátní porady brigád, se tento rys (s odvoláním se na diskusi na poradě) vyzvedá ještě důrazněji. Připomíná se, že nestačí chápat význam příkladu pasivně, že je třeba pokrokové pracovní metody probojovávat i mimo rámec svého pracoviště, do celého závodu.

¹⁶ Markantně to ilustruje výzva brigády soudruha Fialy ze závodu ZKL Líšeň a řady dalších brigád, které se v březnu 1962 přihlásily na roční brigádu do uhelných dolů.

¹⁷ Ve směrnicí pro rozvoj soutěže o titul dílna socialistické práce obsažené v projevu F. Zupky na celostátní poradě brigád socialistické práce se doporučuje, aby „hlavním obsahem soutěžení o získání titulu dílna nebo provoz socialistické práce bylo přijetí vyšších úkolů než stanoví plán, a jejich plnění zejména v kvalitativních ukazatelích, na prvním místě v produktivitě práce a v nejvyšší hospodárnosti. Ze závazků musí vyniknout, že pracující ovládnou technický rozvoj zvyšováním kvalifikace, zejména osvojováním si dalších odborných profesí podle podmínek na pracovištích, že budou stále upevňovat pracovní disciplínu, prohlubovat soudružské vztahy, předávat své zkušenosti zejména mladým spolupracovníkům, bojovat proti nedostatkům ve výrobě a v organizaci práce a zvyšovat kulturu pracovního prostředí a bezpečnost při práci“. (Rudé právo, 20. ledna 1961.)

¹⁸ Běžně se stesky na potíže s kolektivní organizací volného času objevují v rubrice *Hovoříme s kolektivy* Brněnského Švermováka. V únorových číslech (1962) tohoto závodního časopisu se dovídáme o kolektiv mladých dívek, který vykazuje nadprůměrné pracovní výsledky a značné úspory materiálové a časové, že „má před sebou jeden veliký problém — společný život. Ten trochu vázne a kromě návštěv dvou filmů se děvčata ani jednou po práci nesešla“. V čem je příčina? — ptá se autor a pokračuje: Necháme hovořit jednu z kolektivu... „No většina nás dojdí, nikdo tu už nechce po práci zůstat, to nás nejvic brzdí. A potom. Děvčata už mají chlapece a nemají zájem o společný kulturní život“. (21. II. 1962, č. 8.) O kolektivitu žen, který musel překonávat a překonal nedůvěru a posměch při přechodu na „mužskou“ práci, zapracoval se, nabyl sebevědomí a dosáhl cenných úspěchů ve snižování pracovního času píše: „A potom — kulturní život našeho kolektivu. Navštěvujeme sice jedna druhou, protože

se dobře známe, ale jinak... Děláme na dvě směny, a když chceme něco organizovat, tak z toho vždycky pro nedostatek času sejde. To víte, každá má děti, a to je opravdu svízelné". (14. II. 1962, č. 7). Žádnou z těchto poznámek redakce blíže nekomentuje.

¹⁹ O jednom kolektivu údržbařů v Závodech Jana Švermy se mělo např. všeobecně za to, že soutěží rovněž o titul. Kolektiv dosahuje vynikajících pracovních výsledků. Na letošní rok uzavřel 23 závazků s předpokládanou hodnotou úspor 140.000 Kčs; již v únoru bylo pět zlepšovacích návrhů realizováno (úspora činila 47.973 Kčs). Ve zprávě se reprodukuje tato slova vedoucího kolektivu: „Když jeden náš spolupracovník utrpěl vážný úraz a zůstal doma půl roku, pracovali jsme za něho a všechny plánované úkoly splnili. Ze to všechno pomohlo, je vidět i z toho, že kalírna plní plán, i když nemá prostory... Vydáváme technický koutek na našich nástěnných novinách, školili jsme pracovníky z Egypta. Pomáhali jsme nejen našemu závodu, ale i jiným... Odpracovali jsme spoustu brigádnických hodin. Nedělali jsme to pro peníze, ale pro to, aby to šlo, abychom závodu pomohli“. Ukázalo se však, že tento kolektiv o titul nesoutěží! Na otázku, proč vlastně nesoutěží, odpověděl s. C.: „My se ještě(!?) nemůžeme puslit do soutěže; sice pracujeme dobře, ale jak máme žít kolektivně, když se nemůžeme dát do kupy? Pracujeme nepřetržitě i v neděli, a doopravdy se nemůžeme odhodlat ke společné akci“. (Brněnský Švermovák, 1962, č. 7.)

²⁰ Brněnský Švermovák, 1962, č. 3.

²¹ V článku Jiřího Svobody, uveřejněném v Rudém právu 10. ledna 1962, se kritizují tendence, které mění brigády ve zvláštní útvar, oddělené od všeho ostatního na závodě, pro něž se pořádá zvláštní školení apod., důrazně se odsuzují snahy odlišovat členy brigád zvláštními kvalifikačními průkazy, odznaky atd. „Nezavání to nebezpečím odtržení od ostatních pracujících, kteří v brigádách ještě nejsou“ ptá se autor článku a pokračuje: „A budme upřímní — snahou trochu se povytáhnout, povýšit nad ty ostatní? Vždyť právě tím bychom mohli popírat hlavní zásady socialistického soutěžení — pomoc silnějších slabším...“ Podobné tendence již odsoudilo usnesení UV KSČ z 16. prosince 1959 i celostátní poradě brigád v lednu 1961.

²² Nabádavě se připomíná i v referátu soudruha Novotného na celostátní poradě, že „přeměna člověka a jeho myšlení je dlouhodobý proces, v němž se postupně lámou staré představy. Brigády musí vycházet z reálné situace, nesmí si myslet, že zlomí věci přes koleno. Tím byste neposloužili věci, ale naopak byste se izolovali a vaše působení na ostatní by bylo oslabeno“ (podtrženo mnou J. Š.). K téže otázce se vyjadřuje referát soudruha Župky na téže poradě: „Lidé se přetvářejí, rostou na velkých úkolech doby. Klást si nějaká hotová měřítka, vymýšlet jakási přesně stanovená kritéria, jejichž souhrn by představoval ideálního člověka a v tom spatřovat tak zvané konkrétní vyjádření v závazcích by bylo hluboce mylné a nesporné a pracujícímu člověku naprosto cizí a nepochopitelné“ (podtrženo mnou, J. Š.). Viz Rudé právo, 20. ledna 1961.)

²³ Viz článek *Nepodceňovat drobné každodenní problémy*, Rudé právo 20. prosince 1961.

²⁴ Brněnský Švermovák, 1962, č. 12, článek *Ze života brigád socialistické práce*.

²⁵ Svého druhu rozvinutou formou účinnosti brigád je Provolání celostátní porady brigád socialistické práce (viz Rudé právo, 22. ledna 1961.)

ОБ НЕГАТИВНЫХ ТЕНДЕНЦИЯХ В РАЗВИТИИ ДВИЖЕНИЯ БРИГАД СОЦИАЛИСТИЧЕСКОГО ТРУДА

В настоящей работе проводится анализ причин и последствий отрицательной тенденции в развитии коллективов социалистического труда, заключающейся в искусственном расщеплении девиза: „Учиться социалистически работать и жить“. Результатом этой тенденции является представление, что движение бригад социалистического труда от всех предшествующих форм соревнования отличается тем, что соревнование распространяется в новую сферу — в сферу „социалистического образа жизни“, которая истолковывается как область вне-трудовой деятельности.

Стремление перенести соревнование в сферу т. наз. вне-трудовой деятельности приводит, однако, к отрыву воспитательной работы от практических вопросов экономического строительства и к затемнению настоящей цели социалистического соревнования, которой является повышение производительности труда.

По мере развития движения эти отрицательные тенденции постепенно исправляются. Анализ прогрессивной тенденции показывает, что движение бригад социалистического труда является — как это говорит и само название — движением за социалистический труд. Понятие „социалистический труд“ содержит все существенные признаки движения. Труд при социализме не может сводиться лишь к одному производственному процессу. К его со-

держанию, вытекающему из социалистических производственных отношений, необходимо считать и усилие за развитие новой техники, за повышение квалификации, за создание товарищеских отношений между членами всего рабочего коллектива, не говоря о соблюдении элементарных правил трудовой дисциплины и т. д.

Богатое содержание социалистического труда является источником, из которого движение получает инициативу для своего развития. Поэтому естественно, что оно должно развиваться в тесном единстве со всеми остальными формами соревнования, с которыми его объединяет одна цель: принести как возможно больший вклад в деле развития богатства социалистического общества.

Перевела Н. Кишова

ÜBER NEGATIVEN TENDENZEN IN DER ENTWICKLUNG DER BEWEGUNG DER BRIGADEN DER SOZIALISTISCHEN ARBEIT

Die Studie analysiert die Wurzeln und Folgen einer negativen Tendenz die in der Entwicklung der Kollektive der sozialistischen Arbeit in Erscheinung tritt, die in einer künstlichen Entzweiung der Losung „Sozialistisch arbeiten und leben lernen“ beruht. Frucht dieser Tendenz ist die Vorstellung, wonach sich die Bewegung der Brigaden der sozialistischen Arbeit von allen vorhergehenden Formen dadurch abhebt, dass sie den Wettbewerb in eine neue Sphäre erweitert — in die Sphäre der „sozialistischen Lebensweise“, die als ein Bereich ausserarbeitsmässiger Betätigung aufgefasst wird.

Die Bestrebungen, die den Wettbewerb in die Sphäre der sog. ausserarbeitsmässigen Tätigkeit zu übertragen suchen führt jedoch zu einer Trennung der erzieherischen Arbeit von den praktischen Fragen des Wirtschaftsaufbaus und zu einer Verdunkelung des eigentlichen Ziels des sozialistischen Wettbewerbs — Hebung der Arbeitsproduktivität.

Die Bewegung korrigiert im Verlauf ihrer Entwicklung sukzessiv diese negativen Tendenzen. Aus der Analyse der progressiven Tendenz geht hervor, dass die Bewegung der Brigaden der sozialistischen Arbeit eine Bewegung für die sozialistische Arbeit ist (wie es übrigens auch ihre Benennung besagt). In dem Begriff „sozialistische Arbeit“ sind alle wesentlichen Aspekte der Bewegung einbegriffen. Die Arbeit ist im Sozialismus nicht auf eine „pure Leistung“ zu reduzieren. Zu deren Inhalt, der den sozialistischen Produktionsverhältnissen entspringt, gehören die Bemühungen, die Entwicklung der neuen Technik, die Hebung der Qualifikation, die Schaffung kameradschaftlicher Beziehungen unter allen Belegschaftsmitgliedern zu erreichen; die Einhaltung von Grundregeln der Arbeitsdisziplin usw. wird selbstverständlich vorausgesetzt.

Aus dem reichhaltigen Inhalt der sozialistischen Arbeit schöpft die Bewegung Anregungen für ihre Entwicklung. Es ist daher selbstverständlich, dass sie sich Hand in Hand mit allen übrigen Wettbewerbsformen zu entwickeln hat, mit denen sie ein Ziel verbindet: den grösstmöglichen Beitrag zur Entwicklung des Reichtums der sozialistischen Gesellschaft zu leisten.

Übersetzt von Rudolf Merta